УДК 342.1

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.2.19>**Богдан Устименко,**

магістр права, адвокат

Тетяна Устименко,

канд. юрид. наук, доцент,

професор кафедри цивільного права і процесу

Національної академії внутрішніх справ

ПРО ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИДОБУВАННЯ ВУГЛЕВОДНІВ ВІДПОВІДНО ДО УГОД ПРО РОЗПОДІЛ ПРОДУКЦІЇ У ВИКЛЮЧНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗОНІ УКРАЇНИ

У статті проаналізовані відповідні норми міжнародного морського права і приписи українського законодавства щодо видобування вуглеводнів у межах виключної економічної зони України відповідно до угод про розподіл продукції.

Так, Конвенцією Організації Об'єднаних Націй з морського права від 1982 року встановлено, що прибережні держави у своїх виключних морських зонах, серед іншого, мають суверенні права в цілях розвідки, розробки і збереження природних ресурсів як живих, так і неживих, у водах, що покривають морське дно, на морському дні та в його надрах, а також з метою управління цими ресурсами.

Також, прибережна держава у своїй виключній економічній зоні має юрисдикцію, передбачену у відповідних положеннях Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права щодо створення і використання штучних островів, установок і споруд; морських наукових досліджень; захисту і збереження морського середовища; інші права й обов'язки, передбачені цією Конвенцією.

У свою чергу, Україною в 1999 році ухвалений Закон «Про угоди про розподіл продукції», який спрямований на створення сприятливих умов для інвестування пошуку, розвідки та видобування корисних копалин, зокрема вуглеводневої сировини, у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони на засадах, визначених угодами про розподіл продукції.

Автори статті зробили висновки про те, що з метою створення сприятливих умов для видобування вуглеводневої сировини на шельфі Чорного й Азовського морів і забезпечення енергонезалежності України необхідно:

1. Із 2020 року активізувати політику видобутку вуглеводнів на українській частині шельфу.

2. У 2020 році схвалити Стратегію освоєння вуглеводневих ресурсів в українському секторі Чорного й Азовського морів на виконання приписів Морської доктрини України на період до 2035 року, затвердженої Кабінетом Міністрів України.

Ключові слова: прибережні держави, природні ресурси, видобування корисних копалин, виключна (морська) економічна зона, Чорне море, Азовське море, вуглеводнева сировина.

Постановка проблеми. Проведення геологічних, геофізичних і бурових робіт багатьма країнами в останні роки засвідчило, що шельфові зони і континентальні схили є високopersпективними щодо безлічі видів мінеральної сировини, зокрема нафти та газу. Ці роботи підтверджують практичну можливість освоєння шельфу, а також його економічну цінність [1].

Також і на українському шельфі Чорного й Азовського морів розвідано значні запаси корисних копалин, зокрема до 1 583,5 млрд куб. метрів природного газу і до 409,8 млн тонн сирової нафти, що становить

понад 30% загальних запасів вуглеводнів України. Водночас із них видобуто лише 4%, тоді як із берегових родовищ – до 70% розвіданих запасів вуглеводнів [2].

Водночас, ураховуючи традиційну схильність Росії до створення антиконкурентних і монопольних схем, одним із мотивів окупації Криму був енергетичний. У Росії не залишились непоміченими прогнози американської консалтингової компанії IHS CERA щодо перспектив нарощування Україною національного газовидобутку, як традиційного, так і нетрадиційного природного газу. Згідно із прогноз-

ною моделлю, Україна могла вийти на обрії 2030 р. на рівень видобутку газу, який мав місце в середині 70-х рр. За таких обставин газ власного видобутку не тільки задовольнив би всі потреби країни, але і став би експортуватися до країн Центрально-Східної Європи, витісняючи російський газ. Основна перспектива була пов'язана з розробкою шельфових родовищ у північно-західному секторі Чорного моря – між Кримом і Одеською областю. До того ж у сусідньому румунському секторі геологорозвідувальні роботи, виконані Exxon Mobil і OMV, дали позитивні результати [3, с. 152].

Необхідно додати, що питанням гарантування енергетичної безпеки України приділена особлива увага в чинній Стратегії національної безпеки України [4].

Також у далекому 1996 р. Кабінет Міністрів України затвердив Програму освоєння вуглеводневих ресурсів українського сектора Чорного і Азовського морів [5]. Однак, ураховуючи фактичну окупацію не тільки міста Севастополя й Автономної Республіки Крим, а й морських вод навколо Кримського півострова, ця Програма потребує актуалізації.

Зважаючи на те, що сьогодні немає стратегії видобування вуглеводневих ресурсів у виключній економічній зоні України, дане питання не було предметом наукових досліджень.

Мета статті – проаналізувати, що ж установлено приписами міжнародного морського права в контексті суверенних прав і юрисдикції прибережної держави щодо видобування корисних копалин, зокрема вуглеводнів, у межах виключної економічної зони.

Виклад основного матеріалу. Так, ст. 56 Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права [6] (далі – ЮНКЛОС) визначає, що прибережна держава у виключній морській зоні (далі – ВЕЗ), серед іншого, має суверенні права в цілях розвідки, розробки і збереження природних ресурсів як живих, так і неживих, у водах, що покривають морське дно, на морському дні та в його надрах, а також із метою управління цими ресурсами. Також прибережна держава у своїй ВЕЗ має юрисдикцію, передбачену у відповідних положеннях ЮНКЛОС, щодо створення і використання штучних островів, установок і споруд; морських наукових досліджень; захисту і збереження морського середовища; інші права й обов'язки, передбачені цією Конвенцією.

Приписом ч. 1 ст. 60 ЮНКЛОС установлено, що прибережна держава у ВЕЗ має виключне право споруджувати, а також

дозволяти і регулювати створення, експлуатацію та використання:

а) штучних островів;
б) установок і споруд для цілей, передбачених у ст. 56, та для інших економічних цілей;

в) установок і споруд, що можуть перешкоджати здійсненню прав прибережної держави у ВЕЗ.

Прибережна держава має виключну юрисдикцію над такими штучними островами, установками і спорудами, зокрема юрисдикцію щодо митних, фіскальних, санітарних та імміграційних законів і правил, а також законів і правил, що стосуються безпеки.

Штучні острови, установки і споруди не мають статусу островів. Вони не мають свого територіального моря, їх наявність не впливає на визначення меж територіального моря, виключної економічної зони або континентального шельфу (ч. 8 ст. 60 ЮНКЛОС).

Водночас на підставі ЮНКЛОС Україна ухвалила власне законодавство про виключну економічну зону.

Так, відповідно до положень ст. 4 Закону України «Про виключну морську економічну зону» [7], Україна у своїй виключній (морській) економічній зоні має:

– суверенні права щодо розвідки, розробки і збереження природних ресурсів як живих, так і неживих у водах, що покривають морське дно, на морському дні та в його надрах, а також із метою управління цими ресурсами і щодо здійснення інших видів діяльності з економічної розвідки та розробки зазначеної зони, зокрема виробництва енергії шляхом використання води, течій і вітру;

– юрисдикцію, передбачену відповідними положеннями цього Закону та нормами міжнародного права, щодо створення і використання штучних островів, установок і споруд, здійснення морських наукових досліджень, захисту та збереження морського середовища;

– інші права, передбачені цим Законом, іншими законодавчими актами України та загальновизнаними нормами міжнародного права.

Суверенні права та юрисдикція України щодо морського дна виключної (морської) економічної зони і його надр реалізуються відповідно до законодавства України про континентальний шельф і Кодексу України про надра.

У ст. 411 Господарського кодексу України [8] (далі – ГК України) також закріплено, що держава у виключній (морській) економічній зоні України має виключне право створювати, а також дозволяти і регулювати спорудження, експлуатацію та використання штучних островів,

установок і споруд для морських наукових досліджень, розвідки і розробки природних ресурсів, інших економічних цілей відповідно до законодавства України.

У свою чергу, Україною ухвалений Закон «Про угоди про розподіл продукції» [9] (далі – Закон про угоди про розподіл продукції), який спрямований на створення сприятливих умов для інвестування пошуку, розвідки та видобування корисних копалин, зокрема вуглеводної сировини, у межах території України, її континентального шельфу та *виключної (морської) економічної зони* на засадах, визначених угодами про розподіл продукції.

Закон про угоди про розподіл продукції регулює відносини, що виникають у процесі укладення, виконання та припинення дії угод про розподіл продукції, визначає основні правові вимоги до таких угод, а також особливості правовідносин щодо користування надрами на умовах розподілу продукції (ч. 1 ст. 2 Закону про угоди про розподіл продукції).

Відносини, що виникають у процесі виконання пошукових робіт, розвідки та видобування корисних копалин, розподілу виробленої продукції, її транспортування, обробки, зберігання, переробки, використання, реалізації чи розпорядження нею іншим чином, а також будівництва й експлуатації пов'язаних із цим промислових об'єктів, трубопроводів та інших об'єктів, регулюються угодою про розподіл продукції, що укладається згідно із цим Законом (ч. 2 ст. 2 Закону про угоди про розподіл продукції).

Ст. 4 Закону про угоди про розподіл продукції визначає, що за такою угодою Україна (далі – держава) доручає іншій стороні – інвестору на визначений строк проведення пошуку, розвідки та видобування корисних копалин на визначеній ділянці (ділянках) надр і ведення пов'язаних з угодою робіт, а інвестор зобов'язується виконати доручені роботи власним коштом і на свій ризик із наступною компенсацією витрат і отриманням плати (винагороди) у вигляді частини прибуткової продукції.

Припис ч. 2 вказаної статті встановлює, що угода про розподіл продукції може бути двосторонньою чи багатосторонньою, тобто її учасниками можуть бути декілька інвесторів, за умови, що вони несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями, передбаченими такою угодою.

Держава забезпечує надання інвесторам (зокрема, операторам угод), а також представництвам іноземних інвесторів, та сприяє наданню їхнім підрядним, субпідрядним та іншим організаціям (особам), а також

представництвам іноземних підрядних, субпідрядних та інших організацій (осіб) в установленому порядку погоджень, квот, спеціальних дозволів на користування надрами та ліцензій на здійснення діяльності з пошуку (розвідки) і експлуатації родовищ корисних копалин, актів про надання гірничого відводу, документів, що засвідчують право користування землею, та інших дозволів, документів дозвільного характеру, ліцензій, пов'язаних із користуванням надрами, виконанням робіт, будівництвом споруд, передбачених угодою про розподіл продукції (ч. 3 ст. 4 Закону про угоди про розподіл продукції).

Сторонами угоди про розподіл продукції виступають інвестор (інвестори) і держава в особі Кабінету Міністрів України. Для вирішення питань з організації укладення та виконання угод про розподіл продукції Кабінет Міністрів України утворює постійно діючу міжвідомчу комісію (далі – Міжвідомча комісія) у складі представників державних органів, органів місцевого самоврядування, народних депутатів України.

В абз. 1 ч. 1 ст. 6 Закону про угоди про розподіл продукції визначено, що угоди про розподіл продукції відповідно до цього Закону можуть укладатися щодо окремих ділянок (ділянки) надр, що обмежуються у просторі та координатами, у межах яких знаходяться родовища, частини родовищ корисних копалин загальнодержавного і місцевого значення, включаючи ділянки надр у межах континентального шельфу та *виключної (морської) економічної зони України*.

Відповідно до ч. 2 ст. 6 Закону про угоди про розподіл продукції, інвестор може звернутися до Кабінету Міністрів України або Міжвідомчої комісії із пропозицією про вирішення питання щодо проведення конкурсу на укладення угоди про розподіл продукції щодо окремої ділянки надр. Про результати розгляду поданої пропозиції інвестор повідомляється не пізніше тримісячного строку.

Конкурс на укладення угоди про розподіл продукції щодо окремої ділянки надр проводиться згідно з положеннями абз. 2 ч. 2 ст. 6 Закону про угоди про розподіл продукції за наявності будь-якої з таких умов:

- збитковість для користувачів надрами та держави продовження розробки родовищ корисних копалин, яка зумовлена об'єктивними чинниками, коли розробка такого родовища може забезпечити істотний обсяг видобування корисних копалин, а консервація чи ліквідація об'єкта розробки може призвести до негативних соціальних наслідків та фінансових (матеріальних) втрат;

- відсутність державного фінансування і технічних засобів для освоєння нових великих родовищ корисних копалин, освоєнням яких забезпечується рівень видобутку корисних копалин загалом по Україні, необхідний для соціального розвитку й економічної безпеки України;

- необхідність залучення спеціальних високозатратних технологій розробки важкодобувних і значних за обсягом запасів корисних копалин, що знаходяться у складних гірничо-геологічних умовах або є залишковими для родовищ, що розробляються, а також необхідність запобігання втратам паливно-енергетичної та мінеральної сировини в надрах;

- необхідність забезпечення регіонів власною паливно-енергетичною сировиною, утворення нових робочих місць у районах, де зайнятість населення перебуває на низькому рівні;

- необхідність упровадження новітніх технологій, обладнання передових технічних розробок для забезпечення ефективного пошуку, розвідки та розробки перспективних малодосліджених родовищ корисних копалин;

- необхідність освоєння родовищ корисних копалин, розробка яких ведеться в особливо складних умовах (ділянки надр і родовищ у морських акваторіях, родовищ із важкодобувними та виснаженими запасами або в районах із невстановленою нафтогазоносністю);

- необхідність дорозвідки, додаткової чи поглибленої розвідки ділянки надр.

Угода про розподіл продукції укладається з переможцем конкурсу з урахуванням умов конкурсу та конкурсної заявки переможця, а у випадках, передбачених в абз. 15 ч. 1 ст. 7 Закону про угоди про розподіл продукції, – з переможцем конкурсу й особою, визначеною в абз. 15 ч. 1 ст. 7 Закону про угоди про розподіл продукції (господарським товариством). Конкурс вважається таким, що відбувся, коли із заявкою на участь у ньому звернувся хоча б один учасник, у разі виконання ним усіх умов конкурсу. Конкурс вважається таким, що не відбувся, у разі відсутності заявок на участь у конкурсі або якщо Кабінетом Міністрів України не визначено переможця конкурсу (ч. 4 ст. 6 Закону про угоди про розподіл продукції).

Рішення Кабінету Міністрів України щодо укладення угоди без проведення конкурсу ухвалюється на підставі:

- письмового звернення (заяви) надрокористувача до Міжвідомчої комісії із пропозицією укласти угоду про розподіл продукції (двосторонню або багатосторонню) із доданням копій документів, що підтверджу-

ють правовий статус заявника, його фінансові можливості, копії спеціального дозволу (дозволів) на користування надрами й інших відомостей та матеріалів за запитом Міжвідомчої комісії;

- пропозицій Міжвідомчої комісії щодо можливості укладення угоди про розподіл продукції.

За рішенням Кабінету Міністрів України й органу місцевого самоврядування угода про розподіл продукції може бути укладена без проведення конкурсу щодо ділянок надр із незначними запасами корисних копалин, що підтверджується висновками відповідних державних органів (ч. 5 ст. 6 Закону про угоди про розподіл продукції).

Міжвідомча комісія протягом двох місяців із дня ухвалення рішення про проведення конкурсу публікує оголошення про проведення конкурсу в офіційних друкованих виданнях України, виконує інші функції щодо організації проведення конкурсу в межах своєї компетенції, визначеної Кабінетом Міністрів України. Строк проведення конкурсу не повинен перевищувати трьох місяців від дати закінчення граничного строку подання конкурсних заяв (ст. 7 Закону про угоди про розподіл продукції).

Водночас в угоді про розподіл продукції визначаються: перелік видів діяльності інвестора та програма обов'язкових робіт із визначенням строків виконання, обсягів і видів фінансування, технологічного обладнання й інших показників, що не можуть бути нижчими від запропонованих інвестором у конкурсній заяві, а також інші істотні умови (абз. 1 ч. 2 ст. 8 Закону про угоди про розподіл продукції).

У ч. 5 ст. 8 Закону про угоди про розподіл продукції визначено, що угода про розподіл продукції повинна передбачати обов'язки інвестора щодо:

- віддання переваг продукції, товарам, роботам, послугам та іншим матеріальним цінностям українського походження за рівних умов стосовно ціни, строку виконання, якості, відповідності міжнародним стандартам;

- прийняття (наймання) на роботу на території України працівників для зазначених в угоді потреб переважно із числа громадян України та для організації їхнього навчання в обсягах, передбачених угодою.

Згідно зі ст. 9 Закону про угоди про розподіл продукції, угоди про розподіл продукції, укладені щодо пошуку, розвідки та видобування вуглеводневої сировини, а також щодо використання родовищ із значними запасами корисних копалин, крім істотних умов, зазначених у ст. 8 Закону про угоди

про розподіл продукції, повинні передбачати також такі істотні умови:

- щорічне декларування видобувних характеристик;
- порядок користування геологічною, геофізичною й іншою інформацією;
- порядок і особливості обліку витрат на промислові та технологічні потреби;
- порядок і строки оцінки рівня забруднення довкілля в районі експлуатації ділянки надр (земельної ділянки, наданої для потреб, пов'язаних із користуванням надрами) на момент укладення угоди;
- обсяги і строки виконання природоохоронних заходів;
- порядок узгодження та затвердження програм робіт, зокрема програм проведення нафтових операцій;
- умови відповідального зберігання державної частки видобутих корисних копалин до передачі їх державі;
- умови страхування майнових ризиків, включаючи втрату видобутих корисних копалин унаслідок розливу, повені, пожежі;
- умови виключного ризику під час розробки родовищ.

Якщо учасником угоди про розподіл продукції є іноземний інвестор, він зобов'язаний протягом трьох місяців із дня укладення угоди про розподіл продукції зареєструвати своє представництво на території України. Якщо учасниками угоди про розподіл продукції є два чи більше інвесторів, вони повинні призначити зі свого складу одного інвестора – оператора угоди для представництва їхніх інтересів у відносинах із державою. Із цієї метою інвестори зобов'язані укласти угоду про операційну діяльність (далі – операційний договір), що регулює відносини між оператором угоди й іншими інвесторами (ч. 2 ст. 9 Закону про угоди про розподіл продукції).

Строк дії угоди про розподіл продукції визначається сторонами, однак не може перевищувати п'ятдесяти років із дня її укладання (абз. 1 ч. 1 ст. 14 Закону про угоди про розподіл продукції).

Дія спеціального дозволу на користування надрами на умовах угод про розподіл продукції може бути зупинена чи достроково припинена (зокрема, шляхом анулювання) виключно Кабінетом Міністрів України в порядку та з підстав, передбачених у ч. 2 цієї статті (абз. 3 ч. 1 ст. 17 Закону про угоди про розподіл продукції).

Право користування надрами під час виконання угоди про розподіл продукції може бути обмежено, тимчасово заборонено (зупинено) або припинено Кабінетом Міністрів України в разі виникнення без-

посередньої загрози життю та здоров'ю людей або довкіллю в порядку, передбаченому такою угодою. З моменту усунення інвестором умов, унаслідок яких були обмежені права користування надрами, такі права підлягають відновленню в повному обсязі (ч. 2 ст. 17 Закону про угоди про розподіл продукції).

Згідно зі ст. 19 Закону про угоди про розподіл продукції, вироблена продукція, відповідно до угоди про розподіл продукції, підлягає розподілу між сторонами угоди: державою та інвестором (інвесторами) згідно з умовами угоди, які повинні передбачати, серед іншого, умови і порядок передачі державі належної їй за умовами угоди частини виробленої продукції або її грошового еквівалента.

Угоди про розподіл продукції стосовно вуглеводнів можуть передбачати безперервний розподіл вироблених вуглеводнів (абз. 2 ч. 2 ст. 19 Закону про угоди про розподіл продукції).

Водночас щоквартальна частка компенсаційної продукції не може перевищувати 70% загального обсягу виробленої в розрахунковий період продукції до повного відшкодування витрат інвестора (ч. 3 ст. 19 Закону про угоди про розподіл продукції).

Жодна зі сторін угоди про розподіл продукції не має права розпоряджатися виробленою продукцією до її розподілу за угодою без письмового погодження з іншими сторонами угоди (ч. 4 ст. 19 Закону про угоди про розподіл продукції).

Порядок визначення складу витрат, що підлягають відшкодуванню інвестору компенсаційною продукцією, визначається угодою про розподіл продукції Законом про угоди про розподіл продукції (ч. 5 ст. 19 Закону про угоди про розподіл продукції).

Але до моменту розподілу продукції в пункті виміру право власності на всю вироблену за угодою продукцію належить державі (ч. 1 ст. 20 Закону про угоди про розподіл продукції).

З моменту розподілу продукції в пункті виміру інвестор набуває права власності на компенсаційну продукцію та визначену угодою частину прибуткової продукції; решта виробленої продукції залишається у власності держави (ч. 2 ст. 20 Закону про угоди про розподіл продукції).

Також дуже важливим для інвесторів є те, що держава гарантує, що до прав і обов'язків інвестора, визначених угодою про розподіл продукції, протягом строку її дії буде застосовуватися законодавство, чинне на момент укладання угоди, крім зако-

нодавства, що зменшує розмір податків чи зборів чи скасовує їх, спрощує регулювання господарської діяльності щодо пошуку, розвідки та видобування корисних копалин, послаблює процедури державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, зокрема процедури митного, валютного, податкового й інших видів державного контролю, або пом'якшує відповідальність інвестора, яке має застосовуватися з дати набрання чинності таким законодавством. Однак ч. 1 ст. 27 Закону про угоди про розподіл продукції також встановлено, що гарантії щодо стабільності норм законодавства не поширюються на зміни законодавства, що стосуються питань оборони, національної безпеки, забезпечення громадського порядку й охорони довкілля.

Окрім цього, спори між сторонами угоди про розподіл продукції, пов'язані з виконанням, припиненням та недійсністю угоди, підлягають розгляду в судах України, якщо інше не передбачено умовами угоди про розподіл продукції, як визначено у ст. 31 Закону про угоди про розподіл продукції.

Висновки

Як висновок автори статті вважають за необхідне зазначити, що з метою створення сприятливих умов для видобування вуглеводнів на шельфі Чорного й Азовського морів і забезпечення енергонезалежності України необхідно:

1. Із 2020 р. активізувати політику видобутку вуглеводнів на українській частині шельфу.

2. У 2020 р. схвалити Стратегію освоєння вуглеводневих ресурсів в українському секторі Чорного й Азовського морів на виконання приписів Морської доктрини України на період до 2035 р., затвердженої Кабінетом Міністрів України.

The authors analyzed the relevant norms of the international law of the sea and Ukrainian legislation in the context of the hydrocarbon production in accordance with the Production Sharing Agreements within the exclusive economic zone of Ukraine.

Under the 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea in the exclusive economic zone the coastal State has sovereign rights for the purpose of exploring and exploiting, conserving and managing the natural resources, whether living or non-living, of the waters superjacent to the sea-bed and of the sea-bed and its subsoil.

At the same time, in accordance with the United Nations Convention on the Law of the Sea in the exclusive economic zone the coastal State has jurisdiction as provided for in the relevant provisions of this Convention with regard to: (i) the establishment and use of artificial islands, installations and structures; (ii) marine scientific research; (iii) the protection and preservation of the marine environment.

In 1999, the Law on Production Sharing Agreements was adopted by Ukraine, which aims to create favorable conditions for investing in the search for minerals, exploration and production of minerals, including hydrocarbons, within the territory of Ukraine, its continental shelf and the exclusive (maritime) economic zone on the basis of the Production Sharing Agreements.

The authors of the article concluded that in order to create favorable conditions for the hydrocarbon production on the Ukrainian part of the Black and the Sea of Azov and to ensure the energy independence of Ukraine:

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 р. : Закон України від 21 квітня 2011 р. № 3268-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3268-17>.
2. Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 р. : постанова Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2009 р. № 1307. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF>.
3. Війни – XXI: Полігібресія Росії. Київ : Центр глобалістики «Стратегія XXI», 2017. 244 с. URL: https://geostrategy.org.ua/images/wars21_UA_19.pdf.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
5. Про програму освоєння вуглеводневих ресурсів українського сектора Чорного і Азовського морів : постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 р. № 1141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/1141-96-%D0%BF>.
6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй по морському праву (ратифікована Законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 р. та Угоди про імплементацію Частини XI Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 р.» № 728-XIV від 3 червня 1999 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_057.
7. Про виключну морську (економічну) зону : Закон України від 16 травня 1995 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 21. Ст. 152.
8. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. С. 303. Ст. 462.
9. Про угоди про розподіл продукції : Закон України від 14 вересня 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14>.

1. *Ukraine should intensify the policy of hydrocarbon production on the Ukrainian part of the shelf in 2020.*

2. *Ukraine should adopt in 2020 Hydrocarbon Resources Production Strategy in the Ukrainian Sector of the Black and the Sea of Azov in accordance with the Maritime Doctrine of Ukraine for the period up to 2035, approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine.*

Key words: extraction of mineral resources, hydrocarbon, exclusive economic zone, Production Sharing Agreements, Black Sea, Sea of Azov.